

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

P., dnia 31 października 2016 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący:SSO Małgorzata Małecka

Protokolant:protokolant sądowy K. M.

po rozpoznaniu w dniu 24 października 2016 r. w Poznaniu

na rozprawie sprawy z powództwa R. Ś., M. Ś.

przeciwko A. O.

- o ustalenie

I. uznaje za bezskuteczną wobec powodów umowę darowizny własności nieruchomości położonej w P. przy ulicy (...) dla której S. R. P.S. M.w P. prowadzi księgę wieczystą (...) pomiędzy E. J. (1) i B. J. a pozwaną wraz z ustanowieniem na rzecz E. J. (1) i B. J. nieodpłatnego dożywotniego prawa użytkowania zawartą 20 stycznia 2012 roku przed notariuszem J. K. i zapisaną w Repertorium A numer (...) z pokrzywdzeniem powodów, którym przysługuje wobec E. J. (1) wierzytelność w wysokości 397.148,74 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami postępowania ustalona wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z 26 lipca 2013 roku w sprawie o sygn. akt XII C 42/09 zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 11 czerwca 2014 roku w sprawie o sygn. akt I ACa 284/14;

II. uznaje za bezskuteczną wobec powodów umowę darowizny udziału wynoszącego 1/2 części w prawie własności nieruchomości położonej w P. przy ulicy (...) dla której S. R. P.S. M. w P. prowadzi księgę wieczystą (...) pomiędzy E. J. (1) i B. J. a pozwaną wraz z ustanowieniem na rzecz E. J. (1) i B. J. nieodpłatnego dożywotniego prawa użytkowania zawartą 20 stycznia 2012 roku przed notariuszem J. K. i zapisaną w Repertorium A numer (...) z pokrzywdzeniem powodów, którym przysługuje wobec E. J. (1) wierzytelność w wysokości 397.148,74 zł wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami postępowania ustalona wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z 26 lipca 2013 roku w sprawie o sygn. akt XII C 42/09 zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 11 czerwca 2014 roku w sprawie o sygn. akt I ACa 284/14;

III. kosztami procesu obciąża pozwaną i w związku z tym:

a. zasądza od pozwanej na rzecz powodów kwotę 14.867 zł, w tym kwotę 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

b. nakazuje ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy w Poznaniu) kwotę 3.750 zł tytułem różnicy między opłatą sądową uiszczoną a należną.

/-/ SSO Małgorzata Małecka

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 20 kwietnia 2015 r., skierowanym przeciwko pozwanej A. O., **powodowie R. Ś. i M. Ś.** wnieśli o uznanie wobec nich za bezskuteczną umowę darowizny nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której S. R. P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...), zawartej przed notariuszem J. K. w dniu 20 stycznia 2012 r. (nr rep. A(...)) pomiędzy E. J. (1) i B. J. a pozwaną – z pokrzywdzeniem powodów, którym przysługuje wobec E. J.

(1) wierzytelność w wysokości 397.148,74 zł wraz z ustawowymi odsetkami, a także kosztami postępowania, ustalona wyrokiem tegoż Sądu z dnia 26 lipca 2013 r. w sprawie zarejestrowanej pod sygn. akt XII C 42/09 oraz wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 11 czerwca 2014 r. (I ACa 284/14). Jednocześnie powodowie zażądali uznania wobec nich za bezskuteczne ustanowienia, na rzecz B. i E. małżonków J., prawa do nieodpłatnego, dożywotniego użytkowania ww. nieruchomości oraz zasądzenia od pozwanej na ich rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 7.200 zł oraz 17 zł tytułem opłaty od pełnomocnictwa. Powodowie zgłosili także wniosek o zabezpieczenie wywiedzionego powództwa poprzez ustanowienie i ujawnienie w ww. księdze wieczystej zakazu zbywania i obciążania przedmiotowej nieruchomości (k. 1-2).

W uzasadnieniu swojego stanowiska powodowie wskazali, że w dniu 16 lutego 2008 r. zawarli z przedsiębiorcą E. J. (1) umowę o dzieło w zakresie robót budowlanych, przedmiotem której było wybudowanie domu jednorodzinnego oraz dodatkowej infrastruktury, a wartość robót określono na kwotę do 1.850.000 zł netto. E. J. (1) podjął się wykonania prac w ramach prowadzonego przez siebie wspólnie z małżonką i córką (pозwaną) przedsiębiorstwa pod firmą PPHU (...) E. J. (1), którego działalność zgłaszana jest jako „nadal aktywna”. Nadto powodowie wyjaśnili, iż niemal od początku wykonania prac, budowa prowadzona była przez dłużnika opieszale i niezgodnie z postanowieniami łączącej strony umowy. Co więcej pod pozorem zakupu drożących materiałów, dłużnik kilkakrotnie wygzekwował od powodów wpłatę zaliczek na łączną kwotę 620.000 zł, z których następnie nie rozliczał się zgodnie z obowiązkiem. Ostatecznie ze względu na opóźnienia w wykonaniu prac, zastosowanie niebezpiecznych odstępstw od projektów, brak faktur zakupowych i doprowadzenia do katastrofy budowlanej (zawalił się strop), powodowie odstąpili od ww. umowy z winy wykonawcy. Wobec braku możliwości ugodowego rozliczenia stanu wykonania umowy na chwilę odstąpienia, powodowie wnieśli w dniu 2 stycznia 2009 r. pozew o zwrot nadpłaconych zaliczek, zasądzenie kary umownej oraz o zwrot kosztów związanych z zabezpieczeniem budowy i zmianą wykonawcy. Ostatecznie proces przed tymże Sądem powodowie wygrali. W dniu 27 czerwca (...). Sąd Apelacyjny w Poznaniu opatrzył wyrok I i II instancji klauzulą wykonalności, natomiast dnia 26 września 2014 r. nadał ją także przeciwko małżonce dłużnika z ograniczeniem jej odpowiedzialności do przedsiębiorstwa wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków E. i B. J.. Powodowie podnieśli, iż podstawę wydania takiego orzeczenia stanowiła okoliczność, że wprawdzie dłużnik prowadził działalność gospodarczą jedynie pod swoim nazwiskiem (z racji posiadanych imiennych uprawnień budowlanych), ale wykonywał ją w ramach firmy rodzinnej pod adresem ul. (...) w P.. W dalszej kolejności powodowie wskazali, że Komornik Sądowy przy S. R. P. (...) w P., wszczął z ich wniosku postępowanie egzekucyjne wobec E. J. (1). Egzekucja okazała się jednak niemal całkowicie bezskuteczna, bowiem dłużnik w toku procesu z powodami wyzbył się swojego majątku na rzecz pozwanej. Skutecznym zajęciem komornik objął jedynie część świadczenia emerytalnego dłużnika w kwocie 406,46 zł miesięcznie. Pretensja główna objęta tytułem wykonawczym wynosi 397.148,47 zł, co wraz z odsetkami za okres od dnia 2 stycznia 2009 r. oraz kosztami procesu sprawia, że wierzytelność powodów wobec dłużnika urasta do kwoty 717.982,69 zł – na dzień wniesienia pozwu. Zatem spłata całej wierzytelności jedynie po ok. 400 zł miesięcznie nawet gdyby nie naliczać dalszych odsetek jest praktycznie niewykonalna, wymagałaby uiszczania przez dłużnika kolejnych rat przez okres przeszło 149 lat.

Dodatkowo, powodowie wskazali, iż w toku postępowania komorniczego ustalono, że dłużnik wraz z małżonką nadal zamieszkuje i prowadzi działalność gospodarczą pod adresem ul. (...) w P., a znajdująca się tam nieruchomość jest obciążona prawem dożywotniego użytkowania na rzecz małżonków J. i stanowi własność pozwanej. Z akt księgi wieczystej wynika, że dłużnik wraz z małżonką darowali tę nieruchomość swojej córce w trakcie sprawy sądowej o zapłatę wytoczonej przez powodów. Dłużnik, zapewniając sobie dożywotnie, bezpłatne użytkowanie tej nieruchomości sprawił, że jego osobista i małżonki, życiowa sytuacja w praktyce w ogóle nie uległa zmianie. W ocenie powodów, ten sposób rozporządzenia własnością oraz obciążenia prawem rzeczowym własności pozwanej sprawił, iż nieruchomość stała się jednocześnie nieatrakcyjna rynkowo oraz praktycznie całkowicie nieosiągalna dla wierzycieli, którzy chcieliby z niej dochodzić zaspokojenia swoich roszczeń. Z przebiegu postępowania egzekucyjnego wynika, że ww. nieruchomość była jedynym wartościowym składnikiem majątku dłużnika. W tym stanie rzeczy, zdaniem powodów, zaskarżona czynność prawna, przeprowadzona w trakcie postępowania sądowego o zapłatę (w czwartym roku trwania procesu), nakierowana na wyzbycie się majątku, prowadziła do pokrzywdzenia wierzycieli. Idąc dalej, powodowie zarzucili dłużnikowi świadomość działania z pokrzywdzeniem wierzycieli, bowiem dokonał

on zaskarżonej czynności w toku wytoczonego przez nich procesu, wiedząc o mogącym zapaść niekorzystnym dla niego rozstrzygnięciu w tamtym postępowaniu o zapłatę. Zdaniem powodów, świadomość działania przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli miała także pozwana, która jako jego córka jest jedną z najbliższych krewnych dłużnika, co prowadzi do zrealizowania się przesłanek z art. 527 § 3 k.c. Nadto, zaskarżona czynność była nieodpłatna, tak więc zastosowanie w okolicznościach niniejszej sprawy znajdzie także przepis art. 528 k.c. Co więcej pozwana w sprawie toczącej się z powództwa małżonków Ś. przeciwko dłużnikowi (ojcu pozwanej), zeznawała w charakterze świadka, wykazując się obszerną wiedzą o szczegółach realizacji i rozwiązania umowy z powodami. Na marginesie powodowie dodali, że przedmiotowa nieruchomości nie była składnikiem majątku przedsiębiorstwa dłużnika(k. 3-8).

Postanowieniem wydanym na posiedzeniu niejawnym w dniu 13 maja 2015 r. Sąd zabezpieczył roszczenie powodów poprzez ustanowienie zakazu zbywania i obciążania przez pozwaną przedmiotowej nieruchomości, dla której S. R. P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą nr (...) i wpisanie tego zakazu do tejże księgi wieczystej (k. 32-36).

W **odpowiedzi na pozew** z dnia 28 maja 2015 r. **pozwana A. O.** wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powodów na swoją rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz kwoty 17 zł tytułem uiszczonej opłaty skarbowej według norm przepisanych (k. 40-41).

W uzasadnieniu powyższego pozwana potwierdziła jedynie, iż na skutek umowy darowizny z dnia 20 stycznia 2012 r. uzyskała prawo własności nieruchomości położonej w P. przy ul. (...) oraz że w tym samym dniu ustanowiono na rzecz jej rodziców- B. i E. małżonków J., prawo do nieodpłatnego, dożywotniego użytkowania przedmiotowej nieruchomości. W dalszej kolejności pozwana podniosła, że w jej ocenie nie została spełniona podstawowa przesłanka do skutecznego zastosowania skargi paulińskiej, w postaci działania dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Pozwana zarzuciła powodom, iż to jedynie jej ojciec jest ich dłużnikiem, bowiem odpowiedzialność B. J. za zobowiązania męża została ograniczona do przedsiębiorstwa wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków, a przedmiotowa nieruchomości nie wchodziła w skład tego przedsiębiorstwa. Tym samym, zdaniem pozwanej, w zakresie odpowiedzialności z należących do B. J. udziałów we współwłasności nieruchomości, nie była ona dłużnikiem powodów. Nadto pozwana zwróciła uwagę na fakt, że powodowie uzyskali prawomocny wyrok stwierdzający ich wierzytelność w dniu 11 czerwca 2014 r., natomiast umowa darowizny została zawarta ponad dwa lata przed stwierdzeniem przez Sąd istnienia wierzytelności powodów wobec ojca pozwanej. Pozwana zaprzeczyła przy tym, by w tej dacie E. J. (1) miał już świadomość istnienia po jego stronie zobowiązania wobec powodów. Pozwana zarzuciła także powodom, że nie wskazali żadnych okoliczności, które miałyby potwierdzać ich enigmatyczną tezę co do stanu świadomości E. J. (1) odnośnie istnienia zobowiązania już pod koniec 2011 r., podkreślając jednocześnie, że w jej ocenie, taka świadomość istniała dopiero od dnia 11 czerwca 2014 r. W dalszej kolejności pozwana podniosła, że B. J. nie jest dłużnikiem powodów, a tym samym brak podstawy prawnej do żądania przez powodów uznania jakiegokolwiek jej czynności prawnej za bezskuteczną w stosunku do nich. Nadto, w ocenie pozwanej, na uwzględnienie nie zasługuje także powództwo o uznanie za bezskuteczną czynności polegającej na ustanowieniu przez pozwaną na rzecz jej rodziców służebności osobistej, bowiem wskutek skarżonej czynności rodzice pozwanej nie pogłębili stanu swojej niewypłacalności i nie wyzbyli się żadnego składnika majątkowego. Wręcz przeciwnie - uzyskali korzyść majątkową. Zatem obciążenie nieruchomości ograniczonym prawem rzeczowym nie jest czynnością krzywdzącą stronę powodową i pogłębiającą stan niewypłacalności dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. (k. 41-45).

W piśmie procesowym z dnia 24 sierpnia 2015 r. powodowie wskazali, że w toku procesu w sprawie o sygn. akt XII C 42/09 Sąd właściwie zakończył procedowanie w zakresie wnioskowanych dowodów w dniu 18 stycznia 2011 r., przeprowadzając przesłuchanie stron. Ostatecznie Sąd powołał jeszcze biegłego, który w lipcu 2011 r. sporządził opinię potwierdzającą przedstawione przez powodów twierdzenia, dlatego powodowie podnoszą, że E. J. (1), będący pozwanym w ww. procesie, jeszcze przed zawarciem umowy darowizny- objętej skargą w sprawie niniejszej - powinien mieć rozeznanie, że sprawę może przegrać (k. 51-52).

Na rozprawie w dniu 27 sierpnia 2015 r. pełnomocnik powodów odnośnie sporu, czy nieruchomości objęta pozwem wchodziła w skład przedsiębiorstwa, oświadczył, że w nieruchomości tej znajdowała się siedziba przedsiębiorstwa, co wynika w jego ocenie z informacji gospodarczych oraz zeznań świadków w sprawie XII C 42/09 (k. 55).

Pismem procesowym z dnia 15 stycznia 2016 r., złożonym na rozprawie w dniu 21 stycznia 2016 r., powodowie wnieśli o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanym E. J. (1) i B. J.. Uzasadniając powyższe powodowie wyjaśnili, że składają niniejszy wniosek, działając z pobudek ostrożności procesowej. Powodowie uznali bowiem, że dopozwanie ww. osób jest konieczne po to, by umożliwić Sądowi Okręgowemu ewentualnie wypowiedzenie się w orzeczeniu końcowym wprost, że ustanowienie w przedmiotowej umowie darowizny nieodpłatnego, dożywotniego prawa rzeczowego (użytkowania), Sąd również uznaje za bezskuteczne wobec powodów (k. 145 w zw. z k. 109-110). Pełnomocnik pozwanej sprzeciwił się powyższemu wnioskowi, gdyż w jego ocenie wnioski pozwu dotyczą rozstrzygnięcia również wobec osób, które miałyby być dopozwane, dlatego złożył opozycję (k. 145).

Postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 21 marca 2016 r. Sąd oddalił wniosek powodów o dopozwanie w charakterze pozwanych E. J. (1) i B. J. (k. 162).

Na rozprawie w dniu 12 maja 2016 r. pełnomocnik powodów złożył pismo procesowe z dnia 25 kwietnia 2016 r., którym powodowie zmienili powództwo w ten sposób, że obok pierwotnie zgłoszonego roszczenia, wnieśli także o uznanie za bezskuteczną wobec nich umowy darowizny własności nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której S. R. P. w P. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...) w udziale wynoszącym 1/2 części działki gruntu oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o obszarze 0.03.40 ha zabudowanej budynkiem mieszkalnym, jednorodzinny, zawartej pomiędzy E. J. (1) i B. J. a pozwaną. Ponadto powodowie zażądali uznania za bezskuteczne wobec nich, ustanowienie przez pozwaną na rzecz swoich rodziców prawa do nieodpłatnego, dożywotniego użytkowania darowanego udziału w nieruchomości opisanej w księdze wieczystej nr (...) (k. 182 w zw. z k. 173-175 w zw. z k. 229-234).

W odpowiedzi na pismo powodów z dnia 25 kwietnia 2016 r., stanowiące rozszerzenie powództwa, pozwana pismem z dnia 25 maja 2016 r. wniosła o oddalenie powództwa w całości, w tym również w rozszerzonym zakresie oraz o zasądzenie od powodów na swoją rzecz kosztów postępowania. W pozostałym zakresie pozwana podtrzymała dotychczasowe stanowisko w sprawie także co do uzasadnienia wniosku o oddalenie żądania powodów, tak pierwotnego, jak i rozszerzonego (k. 187-193).

Na rozprawie w dniu 8 września 2016 r. Sąd postanowił sprawdzić wartość przedmiotu sporu w zakresie rozszerzonego powództwa i ustalić ją na kwotę 150.000 zł (k. 225).

Do chwili wydania wyroku strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska w sprawie i nie zawarły ugody.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

E. J. (1) i B. J. w dniu 25 stycznia 1964 r. w P. zawarli związek małżeński, zapisany w Księdze Małżeństw Urzędu Stanu Cywilnego w P. pod numerem (...)/S. M.

Pozwana A. O. zd. J. jest córką E. i B. małżonków J..

Bezsporne, a nadto dowód: odpis skrócony aktu urodzenia pozwanej (k. 26), odpis skrócony aktu małżeństwa E. J. (1) i B. J. (k. 27)

W dniu 16 lutego 2008 r. powodowie zawarli z przedsiębiorcą E. J. (1) umowę o dzieło w zakresie robót budowlanych, przedmiotem której było wybudowanie domu jednorodzinnego oraz dodatkowej infrastruktury, a wartość robót określono na kwotę do 1.850.000 zł netto.

E. J. (1) podjął się wykonania prac w ramach prowadzonego przez siebie wspólnie z małżonką i córką (pozwaną) przedsiębiorstwa pod firmą PPHU (...) E. J. (1).

Ze względu na opóźnienia w wykonaniu prac, zastosowanie niebezpiecznych odstępstw od projektów, brak faktur zakupowych i doprowadzenia do katastrofy budowlanej, powodowie odstąpili od ww. umowy z winy wykonawcy.

Wobec braku możliwości ugodowego rozliczenia stanu wykonania umowy na chwilę odstąpienia, w dniu 2 stycznia 2009 r. powodowie wystąpili do tutejszego Sądu przeciwko E. J. (1) z pozwem o zapłatę.

W dniu 18 stycznia 2011 r. Sąd Okręgowy w sprawie o sygn. akt XII C 42/09 przeprowadził przesłuchanie stron, a następnie powołał biegłego, który w lipcu 2011 r. sporządził opinię w przeważającym zakresie potwierdzającą przedstawione przez powodów twierdzenia.

Wyrokiem tutejszego Sądu z dnia 26 lipca 2013 r. wydanym w sprawie o zapłatę zarejestrowanej pod sygn. akt XII C 42/09, częściowo zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 11 czerwca 2014 r. (I ACa 282/14), zasądzono od E. J. (1) na rzecz powodów łączną kwotę 397.148,74 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 stycznia 2009 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu. Na ww. prawomocne orzeczenia Sąd Apelacyjny w Poznaniu w dniu 27 czerwca 2014 r. nadał klauzulę wykonalności.

Postanowieniem z dnia 26 września 2014 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu nadał ww. wyrokom klauzulę wykonalności także przeciwko małżonce dłużnika B. J. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do przedsiębiorstwa wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków E. J. (1) i B. J..

B ezsporne, a nadto dowód: wyrok tutejszego Sądu z dnia 26 lipca 2013 r. w sprawie o sygn. akt XII C 42/09 wraz z klauzulą wykonalności (k. 21, 24), wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 11 czerwca 2014 r. w sprawie o sygn. akt I ACa 284/14 wraz z klauzulą wykonalności (k. 22-23), postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 26 września 2014 r. o nadaniu klauzuli wykonalności ww. prawomocnym wyrokom przeciwko małżonce dłużnika (k. 25), wydruk zestawienia posiedzeń tutejszego Sądu w sprawie XII C 42/09 (k. 53-54); zeznania świadka B. J. - w części (adnotacja 00:08:09 e-protokołu z dnia 12 listopada 2015 r. k. 91), zeznania świadka E. J. (2) iewicza - w części (adnotacja 00:28:07 e-protokołu z dnia 12 listopada 2015 r. k. 91-92); dokumenty zgromadzone w aktach sprawy XII C 42/09, których kopie załączone do akt niniejszej sprawy, w szczególności: fragment pozwu o zapłatę z dnia 2 stycznia 2009 r. (k. 245) , umowa nr (...) z dnia 16 lutego 2008 r. (k. 246-252) , odstąpienie od umowy z dnia 30 sierpnia 2008 r. (k. 47 akt sprawy XII C 42/09), protokół rozprawy z dnia 16 marca 2010 r. w sprawie o sygn. akt XII C 42/2009 (k. 253-261) ; zeznania powoda (adnotacja 00:10:56 e-protokołu z dnia 8 września 2016 r. k. 226) , zeznania pozwanej - w części (adnotacja 00:26:50 e-protokołu z dnia 8 września 2016 r. k. 226-228)

B. i E. małżonkowie J. byli na zasadach ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej właścicielami nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której S. R. P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...) oraz udziału wynoszącego 1/2 części w prawie własności nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której S. R. P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...),

W dniu 20 stycznia 2012 r. dłużnik powodów- E. J. (1) i jego małżonka- B. J., zawarli z pozwaną A. O. w formie aktu notarialnego przed notariuszem J. K. (nr rep. A (...)), umowę darowizny, na podstawie której darowali pozwanej do jej majątku osobistego:

- prawo własności całej zabudowanej nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której S. R. P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...),
- przysługujący im udział wynoszący 1/2 części w prawie własności zabudowanej nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której S. R. P. w P. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...),

zobowiązując obdarowaną tytułem polecenia do ustanowienia na ich rzecz nieodpłatnego dożywotniego prawa użytkowania.

Pozwana w wykonaniu powyższego polecenia ustanowiła na ww. nieruchomościach, na rzecz B. i E. małżonków J. nieodpłatne dożywotnie prawo użytkowania.

Dłużnik powodów E. J. (1) w momencie dokonywania ww. darowizny nie miał innego wartościowego majątku - żadnych innych nieruchomości, samochodów, maszyn bądź gotówki.

Bezsporne, a nadto dowód: odpis zwykły księgi wieczystej o nr (...) (k 13 verte), wyciąg z księgi wieczystej nr (...) według stanu na dzień 27 kwietnia 2015 r. (k. 14-18 verte), akt notarialny z dnia 20 stycznia 2012 r. rep. A nr(...)-umowa darowizny (k. 64-72), odpis zwykły księgi wieczystej nr (...) według stanu na dzień 11 maja 2016 r. (k. 177-180), zdjęcie nieruchomości (k. 181), zeznania świadka B. J. - w części (adnotacja 00:08:09 e-protokołu z dnia 12 listopada 2015 r. k. 91), zeznania świadka E. J. (2) iewicza - w części (adnotacja 00:28:07 e-protokołu z dnia 12 listopada 2015 r. k. 91-92), zeznania pozwanej - w części (adnotacja 00:26:50 e-protokołu z dnia 8 września 2016 r. k. 226-228)

Nieruchomość położona przy ul. (...) w P. została już w 2002 r. darowana przez B. i E. małżonków J., pozwanej i jej mężowi J. O., z którym pozwana zawarła związek małżeński w 2000 r. Wówczas ta nieruchomość była niezabudowana, pozwana i jej mąż rozpoczęli budowę w 2003 r.

W 2005 r. rozwiązano małżeństwo pozwanej i J. O. przez rozwód. Dłużnik powodów E. J. (1) wraz z żoną zdołali odzyskać udział w prawie własności ww. nieruchomości darowany byłemu mężowi pozwanej J. O., a następnie w dniu 20 stycznia 2012 r. darowali go córce.

Dowód: umowa darowizny z dnia 30 kwietnia 2002 r. r ep. A nr (...) (k. 194-201), decyzja nr (...) z dnia 10 marca 2003 r. o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu (k. 202-204) wraz z załącznikiem - mapą zasadniczą (k. 205) , zeznania pozwanej - w części (adnotacja 00:26:50 e-protokołu z dnia 8 września 2016 r. k. 226-228)

Na wniosek egzekucyjny powodów, złożony na podstawie ww. tytułów wykonawczych w sprawie o sygn. akt XII C 42/09 i I ACa 282/14, Komornik Sądowy przy S. R. P. (...) w P., wszczął postępowanie egzekucyjne wobec E. J. (1).

Skutecznym zajęciem komornik objął jedynie część świadczenia emerytalnego dłużnika w kwocie 406,46 zł miesięcznie.

Postępowanie egzekucyjne nie doprowadziło do wyjawienia innego majątku dłużnika E. J. (1). Ustalono jedynie, że dłużnik powodów w ewidencji właściwego Urzędu Skarbowego figuruje jako osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą pod adresem ul. (...) w P..

Bezsporne, a nadto dowód: dokumenty zgromadzone w aktach komorniczych o sygn. (...), których kopie załączono do akt niniejszej sprawy, w szczególności: informacja komornika o ustaleniach w sprawie (...)- pismo komornika z dnia 23 lutego 2015 r. (k. 20), notatka z dnia 23 lutego 2015 r. ze spotkania służbowego pełnomocnika powodów z komornikiem prowadzącym postępowanie egzekucyjne przeciwko dłużnikowi (k. 28), postanowienie Komornika Sądowego przy S. R. P. W. w P. z dnia 14 sierpnia 2014 r. (k. 29) , potwierdzenie przelewu na konto powodów kwoty 406,46 zł ze świadczenia emerytalnego dłużnika (k. 242), karta rozliczeniowa w postępowaniu egzekucyjnym w sprawie (...) (k. 243-244)

Nieruchomość położona przy ul. (...) w P. darowana w dniu 20 stycznia 2012 r. przez dłużnika powodów i jego żonę, ich córce A. O., , nie wchodziła w skład przedsiębiorstwa dłużnika prowadzonego pod firmą PPHU (...) E. J. (1). Pod tym adresem znajdowała się jednak siedziba i biuro ww. przedsiębiorstwa.

W skład środków trwałych ww. firmy wchodziły dwa przedmioty: samochód ciężarowy oraz komputer. Samochód został sprzedany w 2011 r., a komputer uległ amortyzacji w momencie zakupu. Właścicielem firmy (...) jest dłużnik powodów E. J. (1).

Obsługą księgową ww. przedsiębiorstwa od 15 lutego 2007 r. prowadzi L. S.. To bezpośrednio z nim kontaktuje się albo E. J. (1), albo jego żona, dostarczając raz w miesiącu dokumenty księgowe.

Przedsiębiorstwo dłużnika powodów nadal funkcjonuje.

Dowód: zaświadczenie z ewidencji działalności gospodarczej dłużnika wygenerowany dnia 21 kwietnia 2015 r. (k. 19), wydruk z ewidencji środków trwałych przedsiębiorstwa dłużnika za lata 2012-2015 (k. 78-85), zeznania świadka B. J. - w części (adnotacja 00:08:09 e-protokołu z dnia 12 listopada 2015 r. k. 91), zeznania świadka E. J. (1) - w części (adnotacja 00:28:07 e-protokołu z dnia 12 listopada 2015 r. k. 91-92), książka ewidencji środków trwałych w przedsiębiorstwie dłużnika (k. 156-160 verte), zeznania świadka L. S. (adnotacja 00:00:41 e-protokołu z dnia 21 marca 2016 r. k. 161-162), zeznania pozwanej - w części (adnotacja 00:26:50 e-protokołu z dnia 8 września 2016 r. k. 226-228)

Na dzień 15 września 2016 r. saldo zadłużenia E. J. (1) wobec powodów w sprawie (...) wynosiło 397.148,74 zł tytułem należności głównej, do której doliczyć należy odsetki, koszty sądowe, koszty egzekucji i wydatki gotówkowe.

Dowód: pismo komornika z dnia 15 września 2016 r. – stan zadłużenia E. J. (1) wobec powodów na dzień 15 września 2016 r. (k. 265)

Powyższe okoliczności faktyczne Sąd ustalił na podstawie dokumentów zebranych w aktach niniejszej sprawy oraz sprawy tutejszego Sądu o sygn.. akt XII C 42/09 i akta komorniczych(...), wymienionych wyżej.

Należy wskazać, że Sąd uznał za wiarygodne wszystkie zgromadzone w sprawie dokumenty tak prywatne jak i urzędowe, w rozumieniu art. 245 k.p.c. oraz art. 244 § 1 k.p.c., szczegółowo wymienione wcześniej. Odnośnie przedłożonych kserokopii niektórych dokumentów, zostały one uznane za informacje o istnieniu oryginałów dokumentów oraz o ich treści – przy braku sprzeciwu stron był to krok dopuszczalny. Dalej, żadna ze stron nie kwestionowała autentyczności przedłożonych dokumentów prywatnych, ani też nie prowadziła przeciwdowodu koniecznego dla obalenia domniemań powiązanych z dokumentami posiadającymi walor urzędowy (art.252 k.p.c.). Sąd zaś nie dopatrzył się istnienia żadnych podstaw, by omawiany materiał zdeprecjonować z urzędu.

W szczególności Sąd związany był treścią prawomocnego wyroku tutejszego Sądu z dnia 26 lipca 2013 r. wydanego w sprawie o sygn. akt XII C 42/09 (k. 21, 24), w części zmienionego wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 11 czerwca 2014 r. w sprawie o sygn. akt I ACa 284/14 (k. 22-23) oraz postanowieniami klauzulowymi Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 27 czerwca 2014 r. i z dnia 26 września 2014 r. (k. 25). Tym samym kwestia wiarygodności powodów przysługującej im od ojca pozwanej- E. J. (1) oraz jej wysokość poparte prawomocnymi orzeczeniami tutejszego Sądu i Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, nie podlegały dalszemu badaniu w niniejszej sprawie. Natomiast w oparciu o dokumenty zawarte w aktach komorniczych Sąd dokonał istotnych ustaleń odnośnie toku postępowania egzekucyjnego toczącego się z wniosku powodów przeciwko dłużnikowi E. J. (1).

W zakresie materiału osobowego Sąd przeprowadził dowód z zeznań świadków B. J. (k. 91), E. J. (1) (k. 91-93), L. S. (k. 161-162) oraz z przesłuchania stron (k.226-228). Dowód z przesłuchania stron został ograniczony w zakresie strony powodowej jedynie do przesłuchania powoda M. Ś. (k. 226), co znalazło uzasadnienie we wniosku pełnomocnika powoda zgłoszonym na rozprawie w dniu 12 maja 2016 r. (adnotacja 00:00:27 e-protokołu z dnia 12 maja 2016 r. k. 182).

Zeznaniom świadków B. J. oraz E. J. (1) jak również pozwanej A. O., Sąd dał wiarę jedynie w części, w jakiej ich treść korelowała ze zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym, w szczególności co do okoliczności związanych z przebiegiem postępowania sądowego toczącego się między E. J. (1) a powodami w sprawie XII C 42/09, zawarcia z pozwaną w dniu 20 stycznia 2012 r. umowy darowizny oraz faktu prowadzenia przez dłużnika powodów przedsiębiorstwa pod firmą (...). Natomiast Sąd odmówił przymiotu wiarygodności zeznaniom ww. świadków w pozostałym zakresie, tj. co do przyczyn, dla których dokonali darowizny na rzecz córki, w szczególności, że nastąpiło to ze względu na panujące „wtedy sprzyjające warunki prawne” (vide: k. 91) czy też „z uwagi na wiek”, tudzież dlatego, że „córka w przyszłości będzie się nami [rodzicami] opiekować” (vide: k.92). Tożsamo Sąd ocenił zeznania pozwanej, nie dając wiary, że rodzice darowali jej przedmiotowe nieruchomości, bowiem „nie trzeba było odprowadzać podatku od darowizn i chodziło o zabezpieczenie przyszłości jej i jej syna [...] rodzice natomiast byli starsi” (vide: adnotacja 00:26:50 e-protokołu z dnia 8 września 2016 r. k. 227). W tym zakresie zarówno zeznania świadków jak i pozwanej są

niespójne, niekonsekwentne, a co istotniejsze nie znajdują odzwierciedlenia w pozostałym materiale dowodowym. Sąd jako niewiarygodne ocenił twierdzenia tak świadków małżonków J., jak i pozwanej, iż rzekomo nie mieli świadomości działania z pokrzywdzeniem wierzycieli. Przeczą temu wyniki przeprowadzonego postępowania dowodowego, przede wszystkim dowód z dokumentów, na podstawie których Sąd odtworzył przebieg postępowania w sprawie XII C 42/09, ustalając, że darowizna została dokonana w czasie, gdy w ww. procesie przeprowadzono już dowód z opinii biegłego, a w konsekwencji - jak słusznie podnoszą powodowie - świadek E. J. (1) winien liczyć się z możliwością podjęcia przez Sąd niekorzystnego dla niego rozstrzygnięcia.

Sąd nie dał wiary świadkowi B. J., iż nie znała najważniejszych postanowień umowy o wykonanie robót budowlanych łączącej jej męża z powodami, w szczególności jeśli chodzi o wysokość powstałego zobowiązania. W tym zakresie zeznania świadka są całkowicie niespójne, bowiem świadek najpierw przyznała, iż o zawarciu takiej umowy wiedziała, podnosząc jednocześnie, że nie zna jednak kwoty, na jaką została zawarta, a zaraz potem świadek wskazuje: „my nie zawieraliśmy często umów na takie kwoty, bo jesteśmy małą firmą” (vide: adnotacja 00:19:04 e-protokołu z dnia 12 listopada 2015 r. k. 91). Jednocześnie świadek utrzymywała, iż „nie miała świadomości co do ciężących na nas [na niej i mężu] zobowiązaniach” (vide: adnotacja 00:15:08 e-protokołu dnia 12 listopada 2015 r.- k. 91).

Jako wiarygodne Sąd ocenił zeznania świadka L. S., które były spójne, logiczne i konsekwentne (k. 161-162). Świadek, prowadząc obsługę księgową przedsiębiorstwa dłużnika powodów od dnia 15 lutego 2007 r. miał szeroką wiedzę na temat zasad prowadzenia księgowości tej firmy, a na tę właśnie okoliczność był przesłuchiwany. W szczególności zeznania świadka pozwoliły Sądowi na ustalenie, że nieruchomości darowana pozwanej położona przy ul. (...) w P. nie wchodzi ani nigdy nie wchodziła do środków trwałych przedsiębiorstwa (...). Nadto dzięki analizowanym zeznaniom Sąd miał podstawy do stwierdzenia, że w przedsiębiorstwie dłużnika powodów nie są ewidencjonowane żadne inne środki trwałe, a co istotniejsze - że „firma (...) - bud nadal funkcjonuje” (vide: adnotacja 00:00:41 e-protokołu z dnia 21 marca 2016 r. k. 161).

Za wiarygodne Sąd uznał także zeznania powoda M. Ś., których treść znalazła odzwierciedlenie w pozostałym zgromadzonym materiale dowodowym. Powód w sposób spójny i obrazowy opisał stosunek obligacyjny, który w przeszłości on i jego żona- powódka R. Ś., nawiązali z E. J. (1) oraz jak skutek zawartej umowy doszło do wystąpienia przez nich z powództwem o zapłatę. Zeznania powoda pozwoliły także na odtworzenie przebiegu postępowania sądowego w sprawie XII C 42/09, w której wydano wyroki wiążące Sąd orzekający w niniejszej sprawie. Co ważniejsze, również w tym zakresie zeznania powoda były tożsame z wynikami przeprowadzonego postępowania, w szczególności dowodem z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy XII C 42/09. Dzięki konsekwentnym zeznaniom powoda Sąd ustalił także szczegóły dotyczące toczącego się z wniosku powodów przeciwko E. J. (1) postępowania egzekucyjnego, w szczególności, że powodowie nie są w stanie odzyskać należnego im długu w rozsądnym terminie. Zeznania powoda potwierdziły także, że zarówno E. J. (1), jego żona jak i pozwana, podpisując w dniu 20 stycznia 2012 r. umowę darowizny, działali w porozumieniu i z pełną świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, co stało się podstawą dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych.

Na rozprawie w dniu 21 stycznia 2016 r. Sąd oddalił wniosek pozwanej o przesłuchanie świadka M. W. (k. 145) zgłoszony w piśmie procesowym z dnia 18 stycznia 2016 r. (k. 107-108). Powyższy wniosek dowodowy nie zasługiwał na uwzględnienie, bowiem okoliczność na którą ww. świadek miałby zeznawać, tj. zawarcia między E. J. (1) a powodami umowy o dzieło nr (...) była nieistotna dla rozstrzygnięcia sprawy, z uwagi na związanie Sądu wyrokami zapadłymi w sprawie XII C 42/09. Sąd orzekając w przedmiocie pozwu nie miał w ogóle obowiązku merytorycznego rozpatrywania okoliczności dotyczących wzajemnych stosunków i rozliczeń między powodami a ich dłużnikiem. W tym zakresie Sąd był bowiem związany prawomocnymi wyrokami tutejszego Sądu z dnia 26 lipca 2013 r. oraz Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 11 czerwca 2014 r. Co więcej jak wykazano w toku procesu stosunek obligacyjny, na podstawie którego w sprawie XII C 42/09 wywiedzione zostało powództwo o zapłatę, wynikał właśnie z przedmiotowej umowy o dzieło. Sąd nie uwzględnił przy tym twierdzeń pełnomocnika pozwanej zgłoszonych na rozprawie w dniu 21 stycznia 2016 r., jakoby „potrzeba przesłuchania ww. świadka wynikała z zeznań E. J. (1) [...], a świadek ma zeznawać na okoliczność świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli, jak również świadomości pokrzywdzenia wierzycieli jego małżonki (vide: k. 144-145). Uwadze Sądu nie umknęło, że pełnomocnik pozwanej był niekonsekwentny jeśli

chodzi o okoliczność, na którą ostatecznie miałby zeznawać świadek, co prowadzi do wniosku, iż tym sposobem pozwana zmierzała jedynie do przedłużenia procesu. Ponadto, jego zeznania, ewentualnie potwierdzające zeznania E. J. (1) i B. J. co do braku świadomości pokrzywdzenia wierzycieli swoim działaniem polegającym na darowaniu pozwanej nieruchomości przy ul. (...) i udziału w prawie własności nieruchomości przy ul. (...) nie zmieniałyby oceny Sądu co do faktycznego powodu darowania całego majątku małżonków J. swojej córce.

Oddaleniu podlegał także wniosek powodów o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanych E. J. (1) i B. J. (k. 162). Wyjaśniając przyczyny oddalenia tego wniosku w pierwszej kolejności wskazać należy, iż zastosowanie art. 194 § 3 k.p.c. prowadzi do powstania współuczestnictwa materialnego zwykłego. Jak podkreślają przedstawiciele doktryny przepis ten dotyczy sytuacji, gdy powództwo o to samo roszczenie może być wytoczone przeciwko innym jeszcze osobom, zatem nie dotyczy ani następstwa prawnego, ani naprawienia legitymacji procesowej. Pomiędzy osobami już pozwanymi a tymi, które mają być wezwane do udziału w sprawie, musi zachodzić ścisły związek wynikający z łączącego je stosunku prawnego, który sprawia, że tak jak przeciwko pozwanemu, tak samo i w stosunku do nich można wystąpić z tym samym żądaniem - vide: „Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Art. 1-505(38)” pod redakcją M. M., wyd. WK, 2015. Ustawodawca ściśle określił tryb zaskarżania czynności prawnych dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli, normując go w przepisie art. 531 k.c. I tak uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje w drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową. Nie można więc uznać - wbrew twierdzeniom powodów - że w okolicznościach niniejszej sprawy występuje sytuacja, w której powództwo o to samo roszczenie może być wytoczone przeciwko innym jeszcze osobom. Taki wniosek jest całkowicie niezgodny z szczegółowo unormowaną w cytowanych przepisach instytucją skargi pauliańskiej. W tym stanie rzeczy wniosek powodów o dopozwanie B. i E. małżonków J. podlegał oddaleniu jako całkowicie bezzasadny.

Postanowieniem wydanym w dniu 24 października 2016 r. Sąd oddalił także wniosek pozwanej o uzupełniające przesłuchanie świadka E. J. (1), uznając jego dodatkowe zeznania za nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy i służące jedynie przewlekaniu toczącego się postępowania, czemu Sąd stosownie do treści art. 6 k.p.c. winien przeciwdziałać. Twierdzenia pozwanej zawarte w piśmie z dnia 25 maja 2016r. co do przyczyn darowania jej udziału w nieruchomości położonej przy ul. (...) (wzajemne rozliczenia nakładów poczynionych przez pozwaną związanych z wybudowaniem nieruchomości w czasie trwania związku małżeńskiego z jej mężem J. O.), na które miał zostać przesłuchany świadek E. J. (1) nie zostały potwierdzone przez sama pozwaną w jej zeznaniach złożonych na rozprawie w dniu 8 września 2016r., kiedy to oświadczyła, że jedyną przyczyną darowania jej przez rodziców nieruchomości przy ul (...) i udziału we własności nieruchomości przy ul. (...) była zmiana przepisów dotyczących odprowadzania podatku od darowizn (k. 227 akt). Pozwana nie miała wiedzy pod jakimi warunkami udział w nieruchomości przy ul. (...) został przekazany przez jej byłego męża na własność jej rodziców (odpłatnie czy nieodpłatnie), co czyni niewiarygodnymi twierdzenia zawarte w w/w piśmie strony pozwanej co do jego przejścia na pozwaną w ramach jakichś wzajemnych rozliczeń. Pozwana potwierdziła również, iż udział w nieruchomości został jej darowany przez rodziców. W treści aktu notarialnego z dnia z 20 stycznia 2012r. również brak jest jakiegokolwiek wzmianki co do przekazania udziału we własności nieruchomości przy ul. (...) pozwanej w ramach jakichkolwiek wzajemnych rozliczeń. Tym samym Sąd uznał za zbędne uzupełniające słuchanie w/w świadka w niniejszej sprawie.

W ocenie Sądu, dla ustalenia zasadności wywiedzionego powództwa wystarczającym było oparcie się na dowodach wyżej powołanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Pierwotnie powodowie wnieśli o uznanie za bezskuteczną umowy darowizny nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której S. R. P. (...) w P. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...), zawartej przed notariuszem J. K. w dniu 20 stycznia 2012 r. (nr rep. A(...)) pomiędzy E. J. (1) i B. J. a pozwaną – z pokrzywdzeniem powodów. Jednocześnie

powodowi zażądali uznania wobec nich za bezskuteczne ustanowienia, na rzecz B. i E. małżonków J., prawa do nieodpłatnego, dożywotniego użytkowania tej nieruchomości.

Wskutek rozszerzenia powództwa, pismem z dnia 25 kwietnia 2016 r. złożonym na rozprawie w dniu 12 maja 2016 r. (k. 182 w zw. z k. 173-175) powodowie wnieśli dodatkowo o uznanie za bezskuteczną wobec nich umowy darowizny własności nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), dla której S. M. w P. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...) w udziale wynoszącym 1/2 części działki gruntu oznaczonej numerem geodezyjnym (...) o obszarze 0.03.40 ha zabudowanej budynkiem mieszkalnym, jednorodzinny, zawartej pomiędzy E. J. (1) i B. J. a pozwaną. Ponadto powodowie zażądali, aby ustanowienie przez pozwaną na rzecz jej rodziców prawa do nieodpłatnego, dożywotniego użytkowania darowanego udziału w nieruchomości opisanej w księdze wieczystej nr (...) zostało uznane wobec powodów za bezskuteczne.

Zgodnie z twierdzeniami powodów, wskazane czynności prawne miały prowadzić do ich pokrzywdzenia, jako wierzycieli E. J. (1)- ojca pozwanej. Zgłoszone żądania opierały się zatem na konstrukcji skargi paulińskiej uregulowanej w art. 527 k.c. I tak przepis ten w § 1 stanowi, że w sytuacji, w której skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Ponadto wedle § 2 cytowanego przepisu, czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. W judykaturze, której stanowisko Sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela, podkreśla się, że z powołanego przepisu wynika, iż pokrzywdzenie wierzyciela, występuje wtedy gdy w związku z dokonaniem przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej, stan majątku dłużnika, z którego wierzyciel mógłby się zaspokoić, zmniejszył się w taki sposób, że uniemożliwia to w całości lub w części pokrycie jego wierzytelności. Istnienie tego rodzaju związku pomiędzy dokonaniem czynności a stanem wypłacalności dłużnika jest więc niezbędną przesłanką uznania jej za bezskuteczną (vide: uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2007 r., II CSK 384/06, LEX nr 253405). O stanie niewypłacalności można także powiedzieć, że jest to taki stan majątkowy dłużnika, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego nie może przynieść zaspokojenia wierzyciela. Jak wskazał przy tym Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 listopada 2001 r. w sprawie IV CKN 525/2000, dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu (art. 527 § 2 k.c.) i wtedy, gdy zaspokojenie można uzyskać z dodatkowym znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka. Pokrzywdzenie (art. 527 § 2 k.c.) powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela.

W myśl § 3 analizowanego przepisu, jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Przy tym jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskał przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych, domniemywa się, że było mu wiadome, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (art. 527 § 4 k.c.).

Na mocy art. 531 § 1 k.c. powództwo o uznanie umowy za bezskuteczną skierowane być winno przeciwko osobie trzeciej, która korzyść uzyskała, zaś § 2 przewiduje, iż jeśli osoba ta rozporządziła korzyścią, wierzyciel może wystąpić przeciwko osobie, na rzecz której nastąpiło rozporządzenie, jeśli wiedziała ona o okolicznościach uzasadniających skargę pauliańską. Na podstawie art. 532 k.c., wierzyciel, którego skarga pauliańska została uwzględniona, może z pierwszeństwem przed wierzycielami osoby trzeciej dochodzić zaspokojenia z przedmiotu czynności.

Stosownie do treści art. 533 k.c. osoba trzecia może zwolnić się od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela, o ile zaspokoi je albo wskaże wierzycielowi wystarczające do zaspokojenia mienie należące do dłużnika.

Sąd podejmując rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie miał także na uwadze ugruntowane stanowisko judykatury odnośnie stosowania zacytowanych przepisów, zgodnie z którym powództwo z art. 527 k.c. jest dopuszczalne także w sytuacji, gdy dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, a przedmiot czynności, której uznania za bezskuteczną domaga się wierzyciel, wchodził do majątku wspólnego dłużnika i jego małżonka. Zatem wierzyciel, którego dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, może domagać się uznania czynności prawnej za bezskuteczną na podstawie art. 527 § 1 k.c., także wtedy gdy darowizny nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego dokonali dłużnik i jego małżonek (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2003 r., III CZP 72/03, Legalis nr 59194; por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2003 r., IV CKN 204/01, MoP 2004 nr 4, str. 181).

W szczególności Sąd podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z dnia 12 maja 2011 r. zgodnie z którym ochronny cel skargi pauliańskiej przemawia za tym, aby dopuścić tę skargę także wówczas, gdy nielojalne wobec wierzyciela rozporządzenie majątkowe podejmowane było nie tylko przez małżonków mających status dłużników w rozumieniu art. 527 k.c., ale przynajmniej z udziałem jednego takiego dłużnika. Sam udział małżonka niebędącego dłużnikiem wierzyciela w czynności prawnej noszącej cechy czynności fraudacyjnej jest wystarczającą okolicznością przemawiającą za możliwością uznania całej czynności prawnej za bezskuteczną wobec wierzyciela (art. 532 k.c.), a nie tylko za zakwestionowaniem jej skuteczności wobec zadłużonego małżonka. Przepisy art. 531 § 1 i art. 532 k.c., a także wyraźnie egzekucyjny cel skargi pauliańskiej przesądzają możliwość uznania za bezskuteczną całej zaskarżonej czynności prawnej, a nie jej części, ujętej podmiotowo (wobec określonego podmiotu) lub przedmiotowo (w odniesieniu do wyodrębnionej części czynności prawnej). Jednakże przy analizie dalszych przesłanek skargi pauliańskiej powinien być brany pod uwagę status niezadłużonego małżonka dłużnika w tym sensie, że istotne są tu okoliczności dotyczące jedynie zadłużonego małżonka, a przede wszystkim - skutek kwestionowanej czynności w postaci niewypłacalności dłużnika (art. 527 § 2 k.c.), świadomość pokrzywdzenia wierzyciela przez dłużnika i świadomość tego stanu rzeczy u pozwanej osoby trzeciej (art. 527 § 1 in fine k.c.), to bowiem zachowanie się małżonka-dłużnika nosi cechy działania in fraudem creditoris (vide: uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego w sprawie o sygn. akt III CZP 15/11, Legalis nr 326531).

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nakazuje przyjąć, iż zaszły przesłanki do uznania za bezskuteczne kwestionowane przez powodów umowy darowizny nieruchomości położonej przy ul. (...) w P. oraz udziału w wysokości 1/2 w prawie własności nieruchomości położonej przy ul. (...) w P..

Przede wszystkim Sąd stoi na stanowisku, że tak małżonkowie E. i B. J. jak i ich córka- pozwana A. O., stawali do tych czynności, będąc świadomymi pokrzywdzenia w ten sposób wierzycieli E. J. (1), tj. powodów. Świadczy o tym zbieżność czasowa czynności z rozstrzygnięciami tutejszego Sądu w sprawie XII C 42/09. W postępowaniu tym, prawomocnym wyrokiem z dnia 26 lipca 2013 r., zmienionym w nieznaczącej części wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 11 czerwca 2014 r. (I ACA 284/14), Sąd Okręgowy w Poznaniu przyznał powodom łącznie kwotę 397.148,74 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 2 stycznia 2009 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu. Dłużnik E. J. (1) w postępowaniu tym brał czynny udział jako pozwany, a zatem musiał liczyć się z możliwością niekorzystnego dla niego rozstrzygnięcia sprawy. Taką świadomość niewątpliwie miała także pozwana A. O., która jako najbliższa krewna dłużnika- córka, pomagająca ojcu w prowadzeniu działalności gospodarczej, miała wiedzę o stanie sprawy, a nadto w toku tamtego procesu składała zeznania w charakterze świadka. Co więcej- poza przedmiotowymi nieruchomościami przy ul. (...) w P., dłużnik nie ma innego wartościowego majątku, co sam przyznał w toku swoich zeznań składanych w niniejszej sprawie w charakterze świadka.

W ocenie Sądu, popartej wynikami przeprowadzonego postępowania dowodowego, nie ulega wątpliwości, że na skutek czynności podjętych przez dłużnika i jego żonę, polegających na darowaniu ich córce- pozwanej prawa własności nieruchomości położonej przy ul. (...) w P. oraz 1/2 udziału w prawie własności nieruchomości znajdującej się przy ul. (...) w P., doszło do pokrzywdzenia powodów. Dłużnik E. J. (1) w konsekwencji powyższych rozporządzeń stał się bowiem niewypłacalny w stopniu wyższym niż był przed dokonaniem opisanych czynności, zatem spełniły się przesłanki określone przez ustawodawcę w przepisie art. 527 § 2 k.c., świadczące o tym, że czynność dłużnika została dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli. Należy mieć przy tym na uwadze, iż obecnie dłużnik powodów nie

dysponuje żadnym majątkiem, natomiast ściągane przez komornika na rzecz powodów kwoty po 400 zł miesięcznie nie są wystarczające dla zaspokojenia powodów w rozsądnym czasie. Wyegzekwowanie całej przysługującej powodom należności – nawet bez doliczania dalszych odsetek – zajęłoby przeszło 100 lat, co jest oczywiście niedopuszczalne.

Podkreślenia wymaga przy tym fakt, że wyniki przeprowadzonego postępowania dowodowego jednoznacznie wskazują, iż na skutek analizowanych czynności dłużnika powodów, korzyść majątkową uzyskała jego córka A. O.- pozwana. Zdaniem Sądu, pozwana nie zdołała obalić domniemania określonego w art. 527 § 3 k.c., zgodnie z którym jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Zatem pozwana jako córka dłużnika niewątpliwie wiedziała, iż jej ojciec działał ze świadomością pokrzywdzenia powodów. Zresztą jak już wskazywano wcześniej pozwana miała również wiedzę o roszczeniach powodów przysługujących im przeciwko E. J. (1) i była w posiadaniu takiej wiedzy długo jeszcze przed podpisaniem w dniu 20 stycznia 2012 r. umowy darowizny przedmiotowych nieruchomości. Jednocześnie wskazać należy, że pozwana na skutek darowizn dokonanych na jej rzecz przez dłużnika powodów, korzyść majątkową otrzymała bezpłatnie. Zatem nawet jej wiedza o pokrzywdzeniu wierzycieli działaniem dłużnika nie była w okolicznościach niniejszej sprawy wymagana, bowiem zaktualizowała się przesłanka z art. 528 k.c.

Wątpliwości Sądu nie budziła także okoliczność, że czynność prawna przeniesienia własności nieruchomości przy ul. (...) w P. i udziału 1/2 w prawie własności nieruchomości przy ul. (...) w P. z jednoczesnym obciążeniem ich nieodpłatnym, dożywotnim prawem użytkowania ma charakter nieodpłatny w rozumieniu art. 528 k.c. Bowiem w obowiązującym reżimie prawnym przyjmuje się, że czynność prawna przeniesienia własności z równoczesnym obciążeniem jej służebnością osobistą ma charakter nieodpłatny w rozumieniu art. 528 k.c., co potwierdzają zarówno przedstawiciele doktryny jak i judykatury. Sąd uwzględnił jednocześnie, że ustawodawca dopuszcza możliwość zaskarżenia umowy dożywocia przez wierzyciela zbywcy - dożywotnika skargą pauliańską, co wynika też z przepisu art. 916 k.c., który ma charakter szczególny w stosunku do przepisów art. 527 i następane k.c. Przedmiotem skargi jest wówczas cała tego typu umowa, tj. przeniesienie własności nieruchomości i obciążenie, a nie odrębnie, przeniesienie własności oraz jej obciążenie przez nabywcę prawem dożywocia (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2012 r., II CSK, Legalis nr 667393).

Sąd orzekający w niniejszej sprawie miał przy tym na uwadze pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z dnia 12 maja 2011 r. (uzasadnienie cytowano wyżej), która dopuszcza uznanie za bezskuteczną czynność prawną dokonaną przez obu małżonków i dotyczącą ich majątku wspólnego, gdy dłużnikiem wierzyciela jest tylko jeden z małżonków, a drugi nie wyraził zgody na zaciągnięcie zobowiązania w myśli art. 41 § 1 k.r.o. (III CZP 15/11, Legalis nr 326531).

W tym stanie rzeczy Sąd w całości uwzględnił wywiedzione powództwo, co znalazło odzwierciedlenie w punktach I i II sentencji wyroku.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w punkcie III wyroku na podstawie art. 98 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, obciążając nimi w całości pozwaną jako stronę przegrywającą niniejszą sprawę.

Na koszty procesu poniesione przez powodów złożyły się następujące kwoty: 7.500 zł tytułem opłaty od pozwu (k. 31), 3.750 zł tytułem części opłaty od rozszerzonego powództwa (k. 207) oraz 3.617 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego pełnomocnika powodów i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, łącznie 14.867 zł. W tym stanie rzeczy Sąd zasądził od pozwanej na rzecz powodów ww. kwotę 14.867 zł, w tym 3.600 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, o czym orzekł w punkcie III lit. a wyroku.

Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika powodów ustalono na podstawie § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, (Dz. U. z 2002 r., nr 163 poz. 1349 ze zm.). Przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia Sąd wziął również pod uwagę treść § 4 ust. 1 i 2 ww. rozporządzenia, zgodnie z którym wysokość stawki minimalnej zależy od wartości przedmiotu sprawy, lecz w razie zmiany w toku postępowania wartości stanowiącej podstawę obliczenia opłat, bierze się pod uwagę wartość

zmienioną, poczynając od następnej instancji. Z uwagi na fakt, iż wartość przedmiotu sporu pierwotnego żądania powodów wynosiła 150.000 zł (pозew z dnia 20 kwietnia 2015 r.), od tej właśnie kwoty Sąd ustalił wynagrodzenie dla reprezentującego ich pełnomocnika.

Z kolei na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 z późn. zm.), Sąd w punkcie III lit. b wyroku nakazał ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Poznaniu, kwotę 3.750 zł tytułem różnicy między opłaty sądową od rozszerzonego powództwa uiszczoną przez powodów (3.750 zł – k. 207), a należną (7.500 zł = 5% z 150.000 zł – vide: sprawdzenie wartości przedmiotu sporu – k. 225).

/-/ SSO Małgorzata Małecka